

Indsigelser

Om lægeløftet

AF

THORKILD FREDERIKSEN

Hermed en kommentar til Kirsten Lylloffs påstand, at tusindvis af dødsfald blandt de tyske børn skyldtes mangel på lægehjælp. (HT 99/1, s. 33-67). I artiklen gennemgår hun de forhandlinger, der i det tidlige forår 1945 førtes mellem den Danske Lægeforening og danske myndigheder på den ene side og tyske myndigheder på den anden. Spørgsmålet var, hvem der skulle tage det formelle ansvar for lægehjælpen til de tyske flygtninge. Lægeforeningen afslog, som det på saglig vis er gennemgået af Kirsten Lylloff. Sammenhængen med lægeløftet er næppe relevant. Lægeløftet er »personligt afgivet erklæring om at udføre lægegerningen samvittighedsfuldt«. ¹ Det kan ikke bruges i forbindelse med aftaler mellem foreninger og myndigheder. Der er iøvrigt mange eksempler på, at enkelte læger har ydet hjælp til flygtninge – også under krigen. ² På sygehuset i Rudkøbing indkom fra 3. til 5. maj 1945 i alt 75 tilskadekomne fra et par flydepramme, der var strandet på østkysten af Langeland. Jeg har gennemgået journalerne og konstateret, at man også har behandlet 13 tyske soldater blandt de tilskadekomne. Der har været rigtig travlt. Jeg noterer om en 23-årig tysk pige: Højre arm revet så godt som fuldstændigt af, amputeres. Det er ikke en gang noteret, om patienten har fået narkose. Det har hun nu nok. (Det fik de øvrige 32 patienter, der blev opereret akut). ³

Kirsten Lylloff betegner uden videre de tyske civile som flygtninge. De civile tyskere *havde* været flygtninge fra russiske fremstød. Da de ankom til Danmark var det under tysk jurisdiktion på tyske skibe. Beslutningen om at omdirigere skibene til Danmark blev truffet af Adolf Hit-

¹ Gyldendals store danske Encyklopædi. Her finder man den fulde ordlyd af lægeløftet og den Hippokratiske Ed.

² Arne Gammelgaard: Mennesker i Malstrøm. Forlaget System. 1981.

³ Endnu ikke publicerede undersøgelser af Thorkild Frederiksen.

ler den 4. februar 1945. Det var en expatriering. Fra dansk side opfattede man de civile tyskeres overførsel til Danmark som et voldsomt overgreb mod Danmark og som en udvidelse af den tyske besættelse af landet. Denne indstilling til sagen forklarer mange af de ting, de danske myndigheder besluttede. For eksempel interesserede man sig ikke for medicinalstatistik på samme måde som man heller ikke gjorde det for de tyske troppers vedkommende. Alle regnede med, at de civile tyskere skulle hjem umiddelbart efter krigen sammen med soldaterne. Englænderne i Slesvig-Holsten forhindrede dette. Der var rigeligt med hjemløse tyskere i dette område. Her havde det været relevant med en sammenligning mellem de civile tyskeres skæbne i Danmark og i Slesvig-Holsten.

Kirsten Lylloff mener, at danskerne overtræder Genèvekonventionen ved at beholde tysk sanitærpersonel i Danmark. Imidlertid er der ikke – i nyere tid i alt fald – fortilfælde, hvor et land expatrierer en del af sin befolkning til et land, der ikke ønsker at modtage dem. Der er overhovedet ikke taget stilling til denne uventede situation i nogen konvention, og en lignende sag har aldrig været vurderet ved en international domstol. Historisk har danskerne behandlet de civile tyskeres forbliven i Danmark som en forlængelse af den militære besættelse.

I artiklen nævner Kirsten Lylloff ikke med eet eneste ord dødeligheden blandt danske børn. På den måde kommer hun til at overvurdere det antal tyske børn, der overhovedet havde mulighed for at overleve 1945. I 1945 blev der født 95.052 danske levende børn, heraf døde i første leveår 4590.⁴ I 1946 var dødeligheden blandt 100 danske levende fødte børn inden udgangen af deres første leveår således:⁵

Født i ægteskab:	Født udenfor ægteskab:
Drenge 4,8 døde/100	Drenge 9,2 døde/100
og for piger 3,9 døde/100.	og for piger 7,3 døde/100.

Tyske kvinders situation var næppe bedre end danske ugifte mødres var. De unge tyske mænd var ved fronten, og gården passedes ofte af tvangsudskrevne polske og franske landarbejdere. En del graviditeter var med »uægte« fædre. Arne Gammelgaard nævner side 48 to tilfælde af bevidst vanrøgt af spædbørn med døden til følge.⁶ Talmæssigt har dette forhold

⁴ Statistisk Aarbog 1945.

⁵ Statistisk Aarbog 1946.

⁶ Arne Gammelgaard: Om tyske flygtninge i Danmark 1945-1949. Side 40. Århus Stifts Årbøger 1999.

dog næppe spillet nogen stor rolle. Det kan et andet forhold imidlertid. Jeg tror Kirsten Lyloff overvurderer værnemagtens logistiske muligheder. Der kom i krigens sidste tid ca. 5.000 nye civile til om dagen. Muligheden for transport, indkvartering og forplejning har været begrænset af den meget store mængde personer, det drejede sig om, og også af de begrænsede resurser, der var tilbage i et nedslidt land. Kirsten Lyloff nævner i en fodnote på side 64 – citeret efter det illegale Information – at der var 46 døde personer på et flygtningeskib, og at disse blev bragt til Vestre Kirkegaard og begravet dér. K.L. oplyser, at der den 5. maj var 30.000 tyskere på skibe i frihavnen. Disse to oplysninger antyder, at en del af de civile tyskere, der er begravet i Danmark, ikke er døde her, men bragt i land fra skibe. Skibene er antagelig ikke tømt for folk samme dag, som de er ankommet til København. Hvis man bruger antallet af begravelser af tyske civile som udtryk for dødeligheden blandt tyske flygtninge, kommer man til et for højt tal.

Kirsten Lyloffs ærinde med artiklen er at bevise, at danske læger var skyld i de fleste dødsfald blandt de tyske børn. Ved passende lægehjælp kunne i tusindvis have været reddede. Hun siger på side 34: »Det er ingen gyldig dødsårsag at være død i maj, fordi man var på flugt i marts«. På side 59 skriver K.L., at det er udokumenteret, at mødrenes tilstand under graviditeten spiller nogen rolle for spædbørnsdødeligheden. Heri er hun næppe enig med ret mange danske læger som for eksempel mener, at moderens rygning giver mindre børn. (Thalidomid, narkomanbørn).

Sult hos moderen under graviditeten fører til lav fødselsvægt og »Low Birthweight status is a major factor influencing infant survival not only during the perinatal period but also up to the age of 6 months«. ⁷ På side 48 nævner K.L. diagnosen atreptiske børn (børn svækket på grund af mangelfuld ernæring). Dette svarer antagelig til diagnosen hungersyndrom, som er beskrevet. ⁸ Herved forstår man, at tarmslimhinden ødelægges irreversibelt ved sult. Symptomerne er diarré og underernæring. Tilstanden kan heller ikke behandles i dag og fører til døden indenfor måneder. Flugten fra øst var begyndt midt i januar 1945, da russerne begyndte deres stormløb mod Østpreussen. Mange af de tilstande K.L. beskriver som harmløse mave-tarmsygdomme skyldes uden tvivl hungersyndrom. Med hensyn til »simple infektionssygdomme« ligger flygt-

⁷ Forfar and Arneil's Textbook of Paediatrics. Churchill Livingstone. 1992. Side 1920.

⁸ Per Helweg-Larsen et al.: Sultsygdommen og dens følgetilstande hos KZ-fanger. Ugeskrift for Læger 44, s. 1217, 1949.

ningetiden før den største revolution i medicinens historie: Penicillin i alment brug fra ca. 1950. Den praktiserende læge havde før dette kun »naturens lægende kraft« at støtte sig til. Almen væskebehandling kom til senere endnu. Der lever endnu læger, der kan huske den pågældende tid. Henny Risom (USA) beretter til mig: På sygehuset i Næstved modtog vi tre spædbørn fra et skib landet på Møn, undervejs i tre uger fra Østpreussen med et minimum af føde og drikke. Alle børnene var ekstremt dehydrerede og underernærede og døde i løbet af 24 timer.⁹

Hvis man i dag laver videnskabelige undersøgelser i U-lande vedrørende børnedødelighed, vil man nok som minimum kræve kendskab til børnenes fødselsvægt og i alt fald den aktuelle vægt/alder på dødstidspunktet. På basis af et materiale uden disse parametre ville man næppe drage vidtgående konklusioner som for eksempel, at dødsfald kunne være forhindret af læger uden mulighed for penicillin- eller væskebehandling.

⁹ Læge Henny Risom: Personlig meddelelse til Thorkild Frederiksen. 25.10.99. Kopi af brev hos redaktionen af Historisk Tidsskrift.